

Kelebekleri Gözlemlerken...

Bahar gelmişti sonunda. Küçük tırtıl bir bitki dalına yaptığı kozasının içinden güneşi hissetti. "Artık uyanma zamanı geldi" dedi kendi kendine. Kış gelmeden önce binbir emekle ördüğü kozasını yırttı. Başını uzatmasıyla birlikte güneşin sıcaklığını antenlerinde hissetti. Bu, ona çok şaşırtıcı geldi. Çünkü kozasına girmeden önce antenleri yoktu. Sonra kozadan çıkmak için bir adım attı ama bunun çok zor olduğunu farkettiler. Sanki kozaya giren tırtıldan çok daha büyük, çok daha farklıydı. Bir adım daha attı güneşe ulaşmak için. Çok yakınlarda bir dal buldu tutunacak. Kendisini yavaş yavaş çekti ve sıyrıldı kozasından.

Bütün kış boyunca içinde uyuduğu kozanın ne halde olduğuna bakmak için arkasına döndüğünde gördüklerine kendisi de inanmadı. Artık kanatları vardı. Hem de rengârenk kocaman kanatlar. Kendisine çok kısa gelen koza uykusu sırasında, vücudu büyük bir değişiklik geçirmişti. Kendine gelebilmek için bulunduğu dalın üzerinde silkindi kendine gelebilmek için. Bu sırada kanatları açıldı, hareketlenmeye başladı. Bir tırtılken asla yapamayacağı bir şeydi uçmak ve artık kanatları sayesinde uçabilecekti. Tutunduğu daldan güç alarak hızla kanatlarını çırpmaya başladı ve ayakları yerden kesildi.

Yemyeşil bir çayırda kanatları gibi rengarenk çiçeklerin üzerinde uçuyordu. Üstelik tırtılken yapraklarını yediği bitkilerin balözüyle besleniyordu artık. Uzun hortumunu uzatıp bir çiçeğin balözünü emiyor, sonra başka bir çiçeğe konuyordu. Beslenmeye çalışırken çiçeklerin döllenmesine, dolayısıyla bitkilerin üremesine yardımcı olduğunun farkında bile değildi.

Sonra bu kocaman çayırda yalnız başına olmadığını farketti. Kendisi gibi birçok kelebek vardı çevresinde. Kimisi kendisiyle aynı renk ve desenleri taşıyordu ama çoğu farklıydı.

Kırlarda diğer kelebeklerle beraber çiçekten çiçeğe dolaşırken kendisine bakan bir çift göz farketti. Bu, küçük bir kızdı. Elinde, üzerlerinde kelebek fotoğrafları olan kartlar ve içine notlar aldığı küçük bir defteri vardı. Kız büyük bir merakla kendisine yaklaştı. Kaçmadı bizim küçük kelebeğimiz. Kız büyük bir hayranlıkla izliyordu kelebeği. Sonra kartlardaki fotoğraflarla karşılaştırmaya başladı. Kelebek de kıza beraber kartlara bakıyordu. Birden bizim kelebek çok şaşırdı kendi fotoğrafını kartların üstünde görünce. Kızın gözleri ışıldadı: "Buldum seni! Sen çataalkuyruksun", dedi. Not defterine "çataalkuyruk" yazdı. Çayırda tanınacak daha çok kelebek vardı. Onların da adlarını öğrenmek, özelliklerini doğada tanımak için yoluna devam etti.

Sizler de doğaya çıktığınızda bu küçük kız gibi kelebekleri gözlemleyebilir, onları daha yakından tanıyabilirsiniz. Bu sayımızda verdiğimiz kelebek kartlarını kullanmak işinizi kolaylaştıracak. Elbette öncelikle kelebeklerin temel özelliklerini bilmemiz gerekiyor. Diğer böcekler gibi kelebeklerin de vücutları baş, gövde ve karın olmak üzere üç bölümden oluşur. Üç çift bacakları ve dört kanatları vardır. Yaşamlarına dişi kelebeğin bıraktığı yumurtadan çıkan küçük bir tırtıl olarak başlarlar. Bu evrede bitki yapraklarını yiyerek beslenirler, yeterince büyüdükten sonra ördükleri kozanın içine girer, başkalaşım geçirir ve erginleşerek kelebek haline gelirler. Besinleri artık yapraklar değil, çiçeklerin balözüdür.

Kelebeklere çok benzeyen ve kelebeklerin yakın akrabaları olan bir canlı grubu daha vardır. Güveler dediğimiz bu canlı grubunu kelebeklerden ayıran belli başlı özellikleri şunlardır: Kelebekler kanatlarını yere dik olarak tutabilme yeteneğine sahipken, güveler kanatlarını daima yere paralel olarak tutarlar. Kelebeklerin antenlerinin ucunda küçük

topçuklar vardır. Güvelerinse antenleri ince iplik şeklinde ya da kuş tüyü biçimindedir. Ergin kelebekler daha renkliyken ergin güveler (çok ender olarak renkli güvelere rastlansa da) daha boz kahverengi tonlarda olur. Kelebekler gündüz beslenirken güveler çoğunlukla gece dolaşırlar. Evlerimizde geceleri ışığın çevresinde dolaşan ve tırtılları yün kazaklarımızı yemesin diye onlara karşı naftalin kullandığımız böcekler kelebek değil, güvedir aslında.

Kelebekleri Ne Zaman, Nerede Görebiliriz?

Her kelebek türünün farklı bir yaşam alanı seçimi ve yaşam süresi vardır. Ormanlardan dağlara, hatta evimizin yakınındaki parka kadar her yerde onları görebiliriz. Ama kelebekler çoğunlukla bol çiçekli çayırda, çamurluk alanlarda ve yumurta bırakabilecekleri bitkilerin bulunduğu yerlerde bulunurlar. Havalının ısınmasıyla beraber ilk önce kelebek olarak kış uykusuna yatmış olan türler uyanırlar. Baharın gelmesiyle beraber de diğer türler doğayı şenlendirir. Kelebeklerin ömürleri sanıldığı gibi iki gün değildir. Hatta düşündüğümüzden çok daha uzun yaşayabilirler. Örneğin, Amerika'da yaşayan ve Kuzey Amerika'dan Güney Amerika'ya göç eden kral kelebeğinin ömrü 6 aya ulaşır. Bu nedenle kelebekleri hemen her yerde baharın başından kışın başlangıcına kadar gözlemlemek olasıdır.

Kelebek Gözlemcileri Nelere Gereksinim Duyar?

Bir kelebek gözlemcisinin yanında olması gereken üç önemli eşya vardır: dürbün, arazi rehberi ve not defteri. Yakınına yaklaşmadığımız kelebekleri onlara zarar vermeden izlemek için dürbün kullanırız. Ancak pek çok kelebek türü insanlardan kaçmaz. Ayrıca kelebek gözlemcileri gördükleri kelebeğin adını ve özelliklerini öğrenmek için arazi rehberi kullanırlar. Sizler kelebek kartlarını arazi rehberi olarak kullanabilirsiniz. Hangi kelebeği, nerede gördüğünüzü kaydetmek için de bir defter taşımak, gördüklerinizi unutmadan sağlar.

Bir kelebek gözlemcisi olmak için artık bilgi sahibi olduğunuza göre ilkbaharın bu güzel günlerini kelebekleri izleyerek geçirmeye ne dersiniz? Doğa ve kelebekler bütün ılıtısıyla sizleri bekliyor...

Evrin Karaçetin

Resimleyen Yiğit Özgür